

Соціологія девіантної поведінки

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	
Спеціальність	<i>054 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів та медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/дистанційна/змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, перший семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кред. ЕКТС/120 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>залік</i>
Розклад занять	
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: к.с.н., доцент Єнін Максим Наїмович +380953246408</i>
Розміщення курсу	Кампус, Moodle КПІ імені Ігоря Сікорського

Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів здатностей проводити аналіз соціальних девіацій – явища, яке має тісний зв'язок зі станом аномії в суспільстві, розкривати зміст основних проявів девіантної поведінки в сучасному суспільстві, виявляти засоби протидії соціальним відхиленням.

Метою навчальної дисципліни «Соціологія девіантної поведінки» є формування у студентів здатностей проводити аналіз соціальних девіацій – явища, яке має тісний зв'язок зі станом аномії в суспільстві, розкривати зміст основних проявів девіантної поведінки в сучасному суспільстві, виявляти засоби протидії соціальним відхиленням.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Соціологія девіантної поведінки» є:

- сформуванню уявлення про основні соціологічні теорії, що пояснюють девіантну поведінку в суспільстві;
- сформуванню уявлення про зв'язок і взаємодію об'єктивних і суб'єктивних чинників девіантної поведінки;
- виявити специфіку соціологічного аналізу агресії як соціального явища, основних відмінностей між різними видами агресії;
- оволодіти ключовими поняттями, які складають каркас теорій девіантної поведінки: соціальний контроль, соціальна норма, соціальна санкція, конформізм, конформність, девіація,

девіантна субкультура, девіантна соціалізація, сірі девіації, світлі девіації, темні девіації, позитивні та негативні девіації та ін.;

- розкрити зміст і основні напрямки сучасних профілактичних технологій негативним девіантним явищам.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

1. зміст і специфіка теорії девіантної поведінки як спеціальної соціологічної теорії;
2. теоретичні напрямки у вивченні девіантної поведінки, основні категорії аналізу, що застосовуються у вивченні девіацій різними науковими школами;
3. найбільш поширені прояви сучасних соціальних відхилень;

уміння:

1. орієнтуватися в особливостях сучасних проявів девіантної поведінки;
2. порівнювати основні соціологічні теорії, що вивчають девіантну поведінку;
3. на прикладі проведених соціологічних досліджень у сфері соціальних девіацій, розробляти власний дослідницький інструментарій зі збору інформації щодо проблемного поля соціології девіантної поведінки;

4. аналізувати застосування різноманітних програм профілактики найбільш поширених серед молоді і підлітків форм девіантної поведінки;

досвід:

1. опанування соціологічними методами вивчення різноманітних явищ девіації;
2. розробка програм профілактики найбільш поширених форм девіантної поведінки.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Соціологія девіантної поведінки в першу чергу пов'язана з такими навчальними дисциплінами робочого навчального плану як історія соціологічної думки, а також з дисциплінами методологічного спрямування.

Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Всього	у тому числі			
		Лекції	Семінарські	Лабораторні (комп'ютерний практикум)	СРС
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Девіація як соціальне явище і категорія соціологічної теорії					
Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія	6		2		4
Тема 2. Девіантна поведінка в зоні ведення бойових дій. Соціальний контроль в умовах військового конфлікту	8	2	2		4
Тема 3. Соціальний контроль і девіантна поведінка	8	2	2		4
Тема 4. Рольова поведінка і девіація (тюремний експеримент в Стенфордї: хід та основні результати)	8	2	2		4
Разом за розділом 1	30	6	8		16

Розділ 2. Теорії девіантної поведінки. Наукові напрямки вивчення девіації					
Тема 5. Антропо-біологічні теорії девіації	6	2	2		2
Тема 6. Психологічні теорії девіантної поведінки	6	2	2		2
Тема 7. Статистична теорія девіантності. Конфліктний (марксистський) підхід до девіації	6	2	2		2
Тема 8. Теорія стигматизації та її критика	6	2	2		2
Тема 9. Теорія соціального навчання (культурологічний підхід)	6	2	2		2
Тема 10. Теорії соціальної аномії	6	2	2		2
Разом за розділом 2.	36	12	12		12
Розділ 3. Вивчення окремих типів девіантної поведінки: емпіричні дослідження та профілактичні програми					
Тема 11. Агресія як соціальне явище	6		2		4
Тема 12. Крос-культурні дослідження сексуальних меншин	8		2		6
Тема 13. Наркотизм як соціальне явище сучасності. Досвід соціологічних досліджень наркотизму	6		2		4
Тема 14. Алкоголізм як форма девіантної поведінки	6		2		4
Тема 15. Проституція як форма девіантної поведінки	8		2		6
Тема 16. Суїцидальна поведінка: соціальні та позасоціальні чинники	8		2		6
Тема 17. Злочинність як девіантна поведінка	6		2		4
Тема 18. Профілактика девіантної поведінки	6		2		4
Разом за розділом 3.	54	0	16		38
Всього годин	120	18	36		66

Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з літературою.

Основна література

1. Азарова Л. А. Психологія девіантного поведінки : учеб.-метод. комплекс. Минск: ГИУСТ БГУ, 2009.
2. Кононов І. Ф. Теоретична соціологія. Курс лекцій. Том 2. (тема 15 «Девіація та злочинність»). Сучасні суспільства: структури та процеси : підручник для студ. вищ. навч. закл. / І. Ф. Кононов ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. 336 с.
3. Кононов І. Ф. Адиктивна поведінка старшокласників м. Луганська: форми та динаміка // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Соціологічні науки. 2014. № 10 (293). С. 47 – 82.

4. Мертон Р. Социальная структура и аномия. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/822/897/1216/009x20mERTON.pdf>
5. Мінц М. О. Соціологія девіантної поведінки: Навчальний посібник / За ред. М. О. Мінца. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. 244 с.
6. Осипова О. С. Девиантное поведение: благо или зло? // Социс. 1998. № 9. С. 106 – 109.
7. Рущенко І. П. Соціологія злочинності // Спеціальні та галузеві соціології / За ред. В. Є.Пилипенка. К. : Каравела, 2003. 370 с.
8. Хэйни К., Бэнкс К., Зимбардо Ф. Стэнфордский тюремный эксперимент. Изучение поведения заключенных и надзирателей в условиях, имитирующих тюремное заключение. URL: <http://psyfactor.org/lib/zimbardo2.htm>

Допоміжна

1. Барсамова А. А. Музыкальные молодежные субкультуры – норма или девиация? // Россия реформирующаяся. Ежегодник / Отв. ред. М.К. Горшков. Вып. 8. М.: Институт социологии РАН, 2009. С. 439 – 460.
2. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль // Издательство: прайм-Евронанк ISBN. М., 2001. 512 с.
3. Бурний В. Неополитанская мафия и ее социальный подтекст. URL: <http://commons.com.ua/ru/neapolitanskaya-mafiya>
4. Варбан М. Ю. Поведінкові сексуальні практики чоловіків, що мають секс з чоловіками, за результатами етнографічного дослідження // Український соціум. 2013. № 3. С. 7 – 18.
5. Вингендер И. Аномия и девиация в венгерском обществе. URL: http://www.isras.ru/files/File/Socis/03-2001/013_vinginder_Sotsiologiya_prava.pdf
6. Волянська О. Антикорупційний потенціал громадянського суспільства в Україні та чинники, що його зумовлюють / Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. Харків, 2014. С. 212 – 220.
7. Гоффман И. Стигма: Заметки об управлении испорченной идентичностью. URL: https://www.hse.ru/data/2011/11/15/1272895702/Goffman_stigma.pdf
9. Герасим Г., Герус О. Вживання алкоголю та інших психоактивних речовин у молодіжному середовищі // Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies. 2017. №2 (8). С. 27 – 43.
10. Гишинский Я. И. Социология девиантного поведения как специальная социологическая теория. URL: <http://ecsocman.hse.ru/text/18795389/>
11. Головаха Є. Соціальний цинізм і аномія в українському суспільстві: загальна динаміка і останні зміни / Українське суспільство: моніторинг соціальних змін, 2014. С. 49 – 56.
12. Грибанов Е. Школьное насилие: меры профилактики и контроля (по материалам экспертного опроса) // Социс. 2016. №7. С. 77 – 81.
13. Горбунов, К. Г. Терроризм: социально-психологическое исследование: монография / К.Г. Горбунов. Омск: Изд-во Ом. гос. ун-та, 2010. 384 с.
14. Даазе К. Тероризм – поняття, теорії та стратегії протидії. Результати та проблеми соціально-наукових досліджень. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n25texts/daase.htm>
15. Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 6 квіт. 2013 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т права та масових комунікацій; Соціологічна асоціація України. Х. : ХНУВС, 2013. 208 с.
16. Демків О.Б. Перспективи та проблеми становлення теорій середнього рівня в сучасній українській соціології: соціологія девіантної поведінки // Вісник Львівської державної фінансової академії. 2007. № 7. С. 51 – 64.
17. Дышлева И. А. Трагизм социальной стигматизации ВИЧ-положительных людей // Актуальные проблемы философии та соціології. 2015. №8. С. 52 – 56.
18. Дюркгейм Э. Самоубийство: социологический этюд. URL: <http://www.psychiatry.ru/siteconst/userfiles/file/PDF/1706/4.pdf>
19. Екимова М. Социологическое исследование проблем возрастной дискриминации в управлении персоналом. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства, 2014. С. 227 – 230.

20. Ерофеева П. Стигматизация алкогольной и наркотической зависимости: параметры и последствия // Журнал исследований социальной политики. 2016. №3. С. 377 – 392.
21. Енін М. Н. Аномія // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Аномія>
22. Енін М. Н. Девіація // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Девіація>
23. Енін М. Н. Соціальні технології і ідеологічна складова розпалювання війни на Донбасі / Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го ст., 1914-2014 : тези доп. / Уклад. : А.Мельниченко, П. Кутуєв, А. Мігалуш // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27-28 листопада 2014 р.). К.: НТУ «КПИ», 2014. С. 177 - 178.
24. Енін М. Амбівалентність соціальних наслідків графіті як явища девіації / Держава та глобальні соціальні зміни: історична соціологія панування та спротиву в епоху модерну: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (м. Київ, 26-27 листопада 2015 р.) / Укладачі А.А. Мельниченко, П.В. Кутуєв, А.О. Мігалуш. К.: Талком, 2015. С.156 – 158.
25. Енін М., Мельниченко А., Мельник Л. Гібридна війна як різновид соціально-політичних конфліктів: сутність, технології, домінуючі дискурси // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2019. №25. С. 102 – 112.
26. Зигмунт О., Ветцелс П. Институциональная теория аномии - эмпирическая проверка // Социс. 2015. № 4. С. 78-87.
27. Зимбардо Ф. Эффект Люцифера. Почему хорошие люди превращаются в злодеев / Филип Зимбардо ; Пер. с англ. М.: Альпина нон-фикшн, 2013. 740 с.
28. Іщенко В. Українська гомофобія: хто і як протестує проти ЛГБТ // Режим доступу : <http://cslr.org.ua/ukrayinska-gomofobiya-hto-i-yak-protestuye-proti-lgbt/>
29. Иванюшина В. А. Подростковая агрессия: групповые нормы и социальный статус среди сверстников // Социологический журнал. 2016. №1. С. 54 – 71.
30. Кравченко С. А. «Нормальная аномия»: контуры концепции // Социс. 2014. №8. С. 3 – 10.
31. Климова С. В. Подростковая преступность в зеркале социологической экспертизы URL: <http://ecsocman.hse.ru/socis/msg/19035040.html>
32. Комлев Ю. Ю., Сафиулин Н. Х. Социология девиантного поведения: Учебное пособие / Под общ. ред. Ю. Ю. Комлева. – 2-е изд., перераб. и доп. Казань: КЮИ МВД России, 2006. 222 с.
33. Кононов И. Луганский синдром и его преодоление. URL: <http://www.ostrovok.lg.ua/node/12051>
34. Кононов І. Ф. Соціологія в умовах кризи і війни: проблема методологічної спроможності // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 5 (302) травень 2016. С. 5 – 54.
35. Кононов І. Ф. Луганський синдром як масова аномічна реакція на розгортання гібридної війни. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doshdzhennya/1778-inya-kononov-luhanskyu-syndrom-yak-masova-anomichna-reaktsiya-na-rozhortannya-hibrydnoyi-viyny>
36. Кондаков А. Международные дискуссии о гомосексуальности: эффекты бумеранга в потоках власти // Социология власти. 2018. №1. С. 14 – 32.
37. Козлова М. Стигма расы // Журнал исследований социальной политики. 2016. №3. С. 347 – 362.
38. Кочарян А. Б., Гущина Н. І. «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі». Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту. Компанія «Майкрософт Україна». Навчально-методичний посібник. Київ - 2011 // Режим доступу: www.onlandia.org.ua
39. Князева О. В. Специфіка роботи соціолога в умовах воєнного конфлікту: можливості і обмеження (український досвід) // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 5 (302) травень 2016. С. 231 – 240.
40. Кривошеев В. В. Особенности аномии современного российского общества. URL: <http://www.isras.ru/files/File/Socis/2004-03/krivosheyev.pdf>
41. Лобанова А., Славина Е. Военный конфликт на юго-востоке Украины (2014 – нач.2015) как источник социальной травмы // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна 2015. № 1148. С. 67 – 74.
42. Лобанова А. Сила і слабкість соціального контролю в умовах криз і військових конфліктів: український контекст // Український соціологічний журнал. 2017. №1-2. С. 53 – 59.

43. Ломброзо Ч. Преступный человек / Ч. Ломброзо. – Перевод с итальянского Г. И. Гордона. Мидгард. 2005. 874 с.
44. Лоренц К. Агрессия / К. Лоренц. Москва: «Прогресс», 1994. 131 с. или URL: <http://lib.ru/PSIHO/LORENC/agressiya.txt>
45. Марценюк Т. О. Крос-культурний аналіз ставлення населення до геїв та лес бійок: Україна, Швеція, Іспанія, Угорщина та Німеччина // Український соціум. 2014. №1. С. 31 – 43.
46. Муравйов О. Легалізація проституції в Україні: бути чи не бути. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2015/10/21/7085619/>
47. Мягков А. Ю. Темпоральные характеристики самоубийств: опыт эмпирического изучения // Социс. 2004. № 3.
48. Овечкина Я. В. Интернет-сообщество дауншифтеров // Социс. 2016. №4. С. 131 – 137.
49. Нормальная работа: Социолог Александр Кондаков – об исследовании секс-труда. URL: <http://www.the-village.ru/village/city/direct-speech/223445-sex-job>
50. Нузбан Ю. «Українська пенітенціарна система потребує ґрунтовних та всеохопних реформ» // Спільне: журнал соціальної критики. 2010. №1. С. 95-99.
51. Пархоменко С. Є. Корупційні практики держави як девіація соціальної моралі // Грані. 2016. №12. С. 22 – 27.
52. Петренко О. С. Функціонування соціальної інформації в умовах гібридної війни // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 5 (302) травень 2016. С. 193 – 207.
53. Плетнев А. В. Религиозная аномия как катализатор девиации в современном обществе // Современные исследования социальных проблем. 2015. № 9. С. 187–194.
54. Позднякова М. Е. Влияние Интернет-сообществ на распространение девиантных форм поведения в современной России (на примере наркотизма) // Россия реформирующаяся. Ежегодник / Отв. ред. М.К. Горшков. – Вып. 8. М. : Институт социологии РАН, 2009. С. 128 – 149.
55. Прохоренко Є. Соціальна аномія як фактор криміналізації суспільства // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2016. № 37. С. 142–146.
56. Райт Е.О. Політика покарання (уривки). «Криміналізація соціальних проблем – це невід’ємна риса неолібералізму» // Спільне: журнал соціальної критики. 2010. №1. С.143-157.
57. Рущенко І. П. Методологічні і методичні питання виміру рівнів девіації в зоні проведення бойових дій // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. № 5 (302) травень 2016. С. 71 – 91.
58. Рущенко И. Криминальная революция как социетальный фактор // Социология: теория, методы, маркетинг. 2008. № 3. С. 194 – 210.
59. Рущенко И. От «криминальной революции» к «криминальному обществу» // Социология: теория, методы, маркетинг. 2014. № 2. С. 3 – 22.
60. Рущенко И., Кононов И. Исследование зависимостей в студенческой среде: опыт кроссуниверситетского измерения (Харьков, Луганск, Санкт-Петербург) // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства, 2014. С. 344 – 350.
61. Русакова М. Научные основания эффективного социального контроля проституции: актуальное состояние и перспективные направления исследований // Вестник СПбГУ. 2014. Вып. 3. С. 218-229.
62. Русакова М. Трансформация понятия «проституция» в общественных науках в контексте социального контроля: история и современность // Вестник СПбГУ. 2010. Вып. 2. С. 40-48.
63. Сас Т. Миф о психических заболеваниях. URL: <http://www.mif-ua.com/archive/article/31001>
64. Сизова И., Егорова Н. Насилие в школе и проблемы семьи // Социс. 2016. №3. С. 128 – 131.
65. Соболева И., Бахметьев Я. «Меня как будто вытолкали за ворота»: реакция ЛГБТ на запрет «пропаганды гомосексуализма» // Журнал исследований социальной политики. 2014. № 3. С. 217 – 232.
66. Сорокин П.А. Преступление и кара, подвиг и награда: социологический этюд об основных формах общественного поведения и морали. М.: Астрель, 2006. 618 с.
67. Сорокин П. Самоубийство как общественное явление // Социс. 2003. № 2. С. 104 – 114.

68. Рознатовський І. В. Особистість терориста: мотиви до дії, психологічні та соціальні особливості // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки. 2011. № 2 (213). С. 187-193.
69. Рознатовський І. В. Тероризм: внутрішня загроза в Україні // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки. 2013. № 11(1). С. 134-144.
70. Рознатовський І. В. Роль концепції фонових практик у дослідженні // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки. 2014. №10. С. 181-188.
71. Сапелкін Ю. Корупція і соціальний капітал / Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2014. №1. С. 320 – 329.
72. Тайбаков А. А. Профессиональный преступник: Опыт социологического исследования. URL: <http://ecsocman.hse.ru/socis/msg/16840634.html>
73. Тайбаков А. Профессиональная субкультура. URL: http://www.isras.ru/files/File/Socis/03-2001/014_tajbakov.pdf
74. Тейван-Трейновский Я. С. Пробация как социально-правовое воздействие на личность с противоправным поведением. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/2013/03/25/1251440992/Teyvan.pdf>
75. Ферри Э. Уголовная социология / Сост. и предисл. В. С. Овчинского. М.: Инфра-М., 2005. 658 с.
76. Фредерик Милтон Трэшер. Шайка: исследование 1313 шаек. URL: <https://iphras.ru/upfile/reznik/sovets/bibl/1/Thrasher.pdf>
77. Фромм Э. Анатомия человеческой агрессивности / Э. Фромм. – пер. с англ. Э. М. Телятников. М: АСТ, 2004. 635 с.
78. Черних Г. Злочинність і параметри насилля в українському суспільстві // Вісник КНУ. 2015. №1. С. 32 – 35.
79. Шевченко О. Нужна ли Украине смертная казнь? URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1217402164.pdf>
80. Шульга М. Уявлення населення про соціальну відповідальність / Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2014. №1. С. 186 – 196.
81. Щудло С. Психічне здоров'я та ризикована поведінка 15-літньої молоді Львівщини // Youth in Central and Eastern Europe. Sociological Studies. 2017. №2 (8). С. 7 – 26.
82. Элкінд Д. Эрик Эриксон и восемь стадий человеческой жизни. URL: http://www.sociology.mephi.ru/docs/sociologia/html/D_elkind%20%20erik_erik_i_8_stadiy.html.
83. Якунін, В., Гула, Р. Патріотизм і націоналізм: досвід і уроки історії. Монографія. К.: ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2015.
84. Becker H. Moral entrepreneurs: the creation and enforcement of deviant categories // Social deviance: readings in theory and research / edited by H. N. Pontell. – 3 rd ed. Prentice Hall, Upper Saddle River. New Jersey. 1999. 448 p.
85. Yenin M. Terrorist organizations and social technologies in conditions of the hybrid war // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. Київ; Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2016. № 3/4 (31/32). С. 24 – 29.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

5.1 Денна форма

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	<p>Тема 1. Девіантна поведінка в зоні ведення бойових дій. Соціальний контроль в умовах військового конфлікту</p> <p>Основні питання: Найбільш поширені та небезпечні форми девіантної поведінки в зоні ведення бойових дій на сході України, можливість їх емпіричного вивчення. Сила і слабкість соціального контролю в умовах військового конфлікту.</p>

	<p>СРС: Робота соціолога в умовах військового конфлікту. Військовий конфлікт як джерело соціальної травми.</p> <p>Література: Рущенко, 2016; Єнін, 2014; Єнін, 2019; Князева, 2016; Кононов, електронні ресурси; Лобанова, 2015; Лобанова, 2017.</p>
2.	<p>Тема 2. Соціальний контроль: соціальні норми і соціальні санкції. Поняття девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Важливість соціального контролю для суспільства. Соціальні норми, види та функції соціальних норм. Види та функції соціальних санкцій. Поняття девіантної поведінки. Девіація і конформізм. Внутрішній і зовнішній конформізм.</p> <p>СРС: Що являє собою соціальний контроль? Чому існування суспільства не є можливим без соціального контролю? В чому різниця між формальним і неформальним соціальним контролем? Що таке соціальні норми, які їх види Ви знаєте? На що спрямована нормативна регуляція? Що являють собою соціальні санкції? Які типи соціальних санкцій Вам відомі? Як Ви відноситься до ідеї розвитку превентивних заходів соціального контролю порівняно з репресивними заходами? Як розуміється девіантна поведінка в соціології? В чому полягає різниця між явищами девіації та конформізму, внутрішнім і зовнішнім, пасивним і активним конформістом? Як Ви вважаєте, чи погано бути конформістом?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Барсамова, 2009; Осипова, 1998; Овечкина, 2016; Єнін, девіація, URL портал ВУЕ.</p>
3.	<p>Тема 3. Кримінальна субкультура як різновид девіантної субкультури: особливості і ключові атрибути</p> <p>Основні питання: Девіантна субкультура, соціальні статуси і ролі. Девіація і соціалізація. Девіантна кар'єра.</p> <p>СРС: Які підходи до розуміння культури в соціології Вам відомі? Що таке субкультура, девіантна субкультура? Як би Ви охарактеризували висновки «тюремного» експерименту? Які типи і види девіантної поведінки Вам відомі? Наведіть приклади конкретних типологій девіантної поведінки. Чи завжди девіантна поведінка зумовлює негативний вплив на суспільство? Чи можливе суспільство без девіацій?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Хейни, Зимбардо, електронний ресурс; Ферри, 2004; Рущенко, 2003; Рущенко, 2008; Рущенко, 2014.</p>
4.	<p>Тема 4. Антропо-біологічні теорії девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Спекулятивно-метафізичні роботи європейських класиків кримінального права. Біологічна теорія злочинності Чезаре Ломброзо. Розвиток теорії Ломброзо в кримінальній соціології Енріко Феррі. Теорія девіантної поведінки У. Шелдона. Теорія статевих і вікових чинників У. Гоува.</p> <p>СРС: Чому роботи європейських класиків кримінального права були названі спекулятивно-метафізичними? В чому полягають особливості антропо-біологічних теорій девіації Ч. Ломброзо і Е. Феррі?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Ферри, 2004; Тайбаков, електронний ресурс; Ломброзо, 2005.</p>
5.	<p>Тема 5. Психологічні теорії девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Психоаналітичний підхід до девіації З. Фрейда. Теорія К. Лоренца. Теорія фрустрації Джона Долларда. Стадії життєвого циклу Е. Еріксона: девіація як криза ідентичності.</p> <p>СРС: Якими є основні риси психоаналітичного підходу З. Фрейда та К. Лоренца до девіації? Як пояснював агресію Джон Доллард? Якими є стадії життєвого циклу людини по Е. Еріксону? Чому за думкою вченого девіація є наслідком кризи ідентичності?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Элкінд Д., електронний ресурс; Азарова, 2009, Фромм, 2004; Лоренц, електронний ресурс; Щудло, 2017.</p>
6.	<p>Тема 6. Статистична теорія девіантності. Конфліктний (марксистський) підхід до девіації</p> <p>Основні питання: Статистична теорія девіантності А. Кетле. Специфіка соціологічного підходу до девіацій К. Маркса і Ф. Енгельса. Розвиток конфліктного підходу в роботах Р. Квінні і О. Терка.</p> <p>СРС: Чому А. Кетле вважають автором статистичного підходу до вивчення девіантності? В чому полягає специфіка конфліктного підходу до вивчення девіантності К. Маркса і Ф. Енгельса? Як</p>

	підхід класиків марксизму був розвинутий в роботах Р. Квінні і О. Терка. Дауншифтинг. Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009.
7.	Тема 7. Теорія стигматизації та її критика Основні питання: Теорія стигматизації Ф. Танненбаума, Е. Лемерта, Г. Беккера, Е. Гофмана. СРС: Як пояснюється явище девіації в теоріях стигматизації? Що мається на увазі під фразою «первинна «драматизація зла»? Що таке «первинна» та «вторинна» девіація? Як Ви вважаєте, чи впливає стигматизація на зміну ідентичності людини, включення її до девіантної субкультури? Наведіть приклади стигматизації з власного життя. За що критикується теорія стигматизації? Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Сас, електронний ресурс; Becker H., 1999; Дышлева, 2015; Ерофеева, 2016; Гофман, електронний ресурс; Козлова, 2016; Екімова, 2014.
8.	Тема 8. Теорія соціального навчання (культурологічний підхід) Основні питання: Теорія соціального навчання Г. Тарда. Теорія «Диференціальної асоціації» Е. Сатерленда. Теорія конфлікту культур Т. Селліна. Теорія конфлікту цінностей У. Міллера. СРС: В чому своєрідність культурологічного підходу (теорії соціального навчання)? Що являє собою теорія навчання та успадкування Г. Тарда та теорія «диференціальної асоціації» Е. Сатерленда? Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009.
9.	Тема 9. Теорії соціальної аномії Основні питання: Розуміння норми та патології Е. Дюркгеймом. Аномія в роботах Е. Дюркгейма. Аналіз самогубства в роботах Е. Дюркгейма. Типи самогубств. Девіантна поведінка в соціологічній теорії Р. Мертон. Мертонівська типологія індивідуальної адаптації до аномії. СРС: Як розумів поняття «норми» та «патології» Е. Дюркгейм? Як розуміється явище «аномії» в теорії Е. Дюркгейма? Як Е. Дюркгейм пояснював явище самогубства, в чому своєрідність його підходу та аналізу даного явища? Як виникає явище девіації згідно з теорією Р. Мертон? Які типи індивідуальної адаптації до аномії виділяє Р. Мертон? Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Мертон, електронний ресурс; Дюркгейм, електронний ресурс; Вингендер, електронний ресурс; Зігмунт, 2015; Кравченко, 2014; Головаха, 2014; Єнін, аномія, URL портал ВУЕ; Плетнев, 2015; Прохоренко, 2016.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

- сформувати у студентів:
- вміння працювати з науковою літературою;
- приймати активну участь у дискусії;
- формулювати та відстоювати свою позицію;
- розробляти та представляти презентації з ключових тем.

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1.	Тема 1. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія Основні питання: Об'єкт і предмет соціології девіантної поведінки. Виникнення теорії девіантної поведінки. Взаємозв'язок теорії девіантної поведінки з іншими науками. Методи дослідження в соціології девіантної поведінки. СРС: Уявлення населення про соціальну відповідальність. Корупція як девіація суспільної моралі. Корупція і соціальний капітал. Антикорупційний потенціал громадянського суспільства в Україні та чинники, що його зумовлюють. Література: Гишинский, електронний ресурс; Комлев, 2006; Сорокин, 2006; Мінц, 2009; Демків, 2007; Кононов, 2013; Шульга, 2014; Сапелкін, 2014; Волянська, 2014; Пархоменко, 2016.
2.	Тема 2. Девіантна поведінка в зоні ведення бойових дій. Соціальний контроль в умовах військового конфлікту Основні питання: Найбільш поширені та небезпечні форми девіантної поведінки в зоні ведення бойових дій на сході України, можливість їх емпіричного вивчення. Сила і слабкість соціального

	<p>контролю в умовах військового конфлікту.</p> <p>СРС: Робота соціолога в умовах військового конфлікту. Військовий конфлікт як джерело соціальної травми.</p> <p>Література: Рущенко, 2016; Єнін, 2014; Єнін, 2019; Князева, 2016; Кононов, електронні ресурси; Лобанова, 2015; Лобанова, 2017.</p>
3.	<p>Тема 3. Соціальний контроль: соціальні норми і соціальні санкції. Поняття девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Важливість соціального контролю для суспільства. Соціальні норми, види та функції соціальних норм. Види та функції соціальних санкцій. Поняття девіантної поведінки. Девіація і конформізм. Внутрішній і зовнішній конформізм.</p> <p>СРС: передбачено у лекції.</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Барсамова, 2009; Осипова, 1998; Овечкина, 2016; Єнін, девіація, URL портал ВУЕ.</p>
4.	<p>Тема 4. Кримінальна субкультура як різновид девіантної субкультури: особливості і ключові атрибути</p> <p>Основні питання: Девіантна субкультура, соціальні статуси і ролі. Девіація і соціалізація. Девіантна кар'єра.</p> <p>СРС: Які підходи до розуміння культури в соціології Вам відомі? Що таке субкультура, девіантна субкультура? Як би Ви охарактеризували висновки «тюремного» експерименту? Які типи і види девіантної поведінки Вам відомі? Наведіть приклади конкретних типологій девіантної поведінки. Чи завжди девіантна поведінка зумовлює негативний вплив на суспільство? Чи можливе суспільство без девіацій?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Хейни, Зимбардо, електронний ресурс; Ферри, 2004; Рущенко, 2003; Рущенко, 2008; Рущенко, 2014.</p>
5.	<p>Тема 5. Антропо-біологічні теорії девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Спекулятивно-метафізичні роботи європейських класиків кримінального права. Біологічна теорія злочинності Чезаре Ломброзо. Розвиток теорії Ломброзо в кримінальній соціології Енріко Феррі. Теорія девіантної поведінки У. Шелдона. Теорія статевих і вікових чинників У. Гоува.</p> <p>СРС: Чому роботи європейських класиків кримінального права були названі спекулятивно-метафізичними? В чому полягають особливості антропо-біологічних теорій девіації Ч. Ломброзо і Е. Феррі?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Ферри, 2004; Тайбаков, електронний ресурс; Ломброзо, 2005.</p>
6.	<p>Тема 6. Психологічні теорії девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Психоаналітичний підхід до девіації З. Фрейда. Теорія К. Лоренца. Теорія фрустрації Джона Долларда. Стадії життєвого циклу Е. Еріксона: девіація як криза ідентичності.</p> <p>СРС: Якими є основні риси психоаналітичного підходу З. Фрейда та К. Лоренца до девіації? Як пояснював агресію Джон Доллард? Якими є стадії життєвого циклу людини по Е. Еріксону? Чому за думкою вченого девіація є наслідком кризи ідентичності?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Элкінд Д., електронний ресурс; Азарова, 2009, Фромм, 2004; Лоренц, електронний ресурс; Щудло, 2017.</p>
7.	<p>Тема 7. Статистична теорія девіантності. Конфліктний (марксистський) підхід до девіації</p> <p>Основні питання: Статистична теорія девіантності А. Кетле. Специфіка соціологічного підходу до девіацій К. Маркса і Ф. Енгельса. Розвиток конфліктного підходу в роботах Р. Квінні і О. Терка.</p> <p>СРС: Чому А. Кетле вважають автором статистичного підходу до вивчення девіантності? В чому полягає специфіка конфліктного підходу до вивчення девіантності К. Маркса і Ф. Енгельса? Як підхід класиків марксизму був розвинутий в роботах Р. Квінні і О. Терка. Що являє собою явище дауншифтингу.?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009.</p>
8.	<p>Тема 8. Теорія стигматизації та її критика</p> <p>Основні питання: Теорія стигматизації Ф. Танненбаума, Е. Лемерта, Г. Беккера, Е. Гофмана.</p>

	<p>СРС: Як пояснюється явище девіації в теоріях стигматизації? Що мається на увазі під фразою «первинна «драматизація зла»? Що таке «первинна» та «вторинна» девіація? Як Ви вважаєте, чи впливає стигматизація на зміну ідентичності людини, включення її до девіантної субкультури? Наведіть приклади стигматизації з власного життя. За що критикується теорія стигматизації?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Сас, електронний ресурс; Becker H., 1999; Дышлева, 2015; Ерофеева, 2016; Гофман, електронний ресурс; Козлова, 2016; Екімова, 2014.</p>
9.	<p>Тема 9. Теорія соціального навчання (культурологічний підхід)</p> <p>Основні питання: Теорія соціального навчання Г. Тарда. Теорія «Диференціальної асоціації» Е. Сатерленда. Теорія конфлікту культур Т. Селліна. Теорія конфлікту цінностей У. Міллера.</p> <p>СРС: В чому своєрідність культурологічного підходу (теорії соціального навчання)? Що являє собою теорія навчання та успадкування Г. Тарда та теорія «диференціальної асоціації» Е. Сатерленда?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009.</p>
10.	<p>Тема 10. Теорії соціальної аномії</p> <p>Основні питання: Розуміння норми та патології Е. Дюркгеймом. Аномія в роботах Е. Дюркгейма. Аналіз самогубства в роботах Е. Дюркгейма. Типи самогубств. Девіантна поведінка в соціологічній теорії Р. Мертон. Мертонівська типологія індивідуальної адаптації до аномії.</p> <p>СРС: Як розумів поняття «норми» та «патології» Е. Дюркгейм? Як розуміється явище «аномії» в теорії Е. Дюркгейма? Як Е. Дюркгейм пояснював явище самогубства, в чому своєрідність його підходу та аналізу даного явища? Як виникає явище девіації згідно з теорією Р. Мертона? Які типи індивідуальної адаптації до аномії виділяє Р. Мертон?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Мертон, електронний ресурс; Дюркгейм, електронний ресурс; Вингендер, електронний ресурс; Зігмунт, 2015; Кравченко, 2014; Головаха, 2014; Єнін, аномія, URL портал ВУЕ; Плетнев, 2015; Прохоренко, 2016.</p>
11.	<p>Тема 11. Агресія як соціальне явище</p> <p>Основні питання: Категорія агресії в інтерпретації представників суспільних наук. Агресія як інстинктивна поведінка: вроджене прагнення до смерті і руйнування. Еволюційний підхід до агресії. Теорія соціального навчання агресії. Дослідження агресії на телебаченні. Агресивне спонукання: фрустрація і агресія.</p> <p>СРС: Як розуміється категорія агресії в суспільних науках? В чому різниця між інструментальною та ворожою агресією? Як розуміється агресія в психоаналітичному підході? Як пояснюється агресія в еволюційному підході? Що таке фрустрація, як пов'язані між собою фрустрація і агресія? Що таке зміщена агресія? Як визначається агресія у теорії соціального навчання, які гіпотези були зроблені вченими в ході досліджень впливу насилля на телебаченні на агресію людини?</p> <p>Література: Кононов, 2013; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Лоренц, електронний ресурс; Берковец, 2012; Грибанов, 2016; Иванюшина, 2016.</p>
12.	<p>Тема 12. Крос-культурні дослідження сексуальних меншин</p> <p>Основні питання: Міжнародні дискусії щодо гомосексуальності як об'єкту міжнародної політики. Учасники акцій проти ЛГБТ в Україні. Реакція ЛГБТ на заборону пропаганди гомосексуалізму в Росії: результати соціологічних досліджень. Україна, Швеція, Іспанія, Угорщина та Німеччина в крос-культурному аналізі ставлення населення до геїв та лесбійок.</p> <p>СРС: Якою є громадська думка в Україні щодо ЛГБТ-спільнот? Хто і з яких причин є учасником акцій проти ЛГБТ?</p> <p>Література: Іщенко, електронний ресурс; Марценюк, 2014; Соболева, 2014; Варбан, 2013; Кондаков, 2018.</p>
13.	<p>Тема 13. Наркотизм як соціальне явище сучасності. Соціологічні дослідження наркотизму</p> <p>Основні питання: Історичні аспекти наркотизму. Актуальність проблеми наркоманії. Поширення наркотиків. Шляхи залучення до наркотиків. Вплив наркотиків на людину. Типи споживачів наркотичних речовин. Соціологічні дослідження явища наркотизму.</p>

	<p>СРС: Чому проблема наркоманії вважається актуальною в суспільному дискурсі? Якими шляхами відбувається поширення наркотиків, залучення населення до їх вживання? Яким є вплив наркотиків на людину? Якими є типи споживачів наркотичних речовин?</p> <p>Література: Кононов, 2014; Комлев, 2006; Позднякова, 2009; Мінц, 2009; Ерофеева, 2016.</p>
14.	<p>Тема 14. Алкоголізм як форма девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Історичний аспект пияцтва та алкоголізму. Актуальність проблеми алкоголізму. Причини вживання алкоголю. Молодіжне пияцтво та його наслідки. Соціальні проблеми алкоголізму.</p> <p>СРС: Чому проблема алкоголізму є актуальною, якими є причини вживання алкоголю? Якими є соціальні наслідки молодіжного пияцтва та пияцтва взагалі?</p> <p>Література: Герасим, 2017; Кононов, 2014; Комлев, 2006; Мінц, 2009; Позднякова, 2012.</p>
15.	<p>Тема 15. Проституція як форма девіантної поведінки.</p> <p>Основні питання: Історія проституції. Актуальність проблеми проституції. Визначення проституції. Проституція в Україні. Сутенерство та звідництво. Категорії і типи представниць секс-бізнесу.</p> <p>СРС: Як визначається поняття «проституція» в соціології? Якими є масштаби поширення проституції в Україні? Що таке сутенерство та звідництво? Якими є категорії і типи представниць секс-бізнесу?</p> <p>Література: Комлев, 2006; Мінц, 2009; Муравйов, електронний ресурс; Кондаков, електронний ресурс; Русакова, 2010, 2014.</p>
16.	<p>Тема 16. Суїцидальна поведінка: соціальні та позасоціальні чинники</p> <p>Основні питання: Історія суїциду. Актуальність проблеми суїциду. Засоби вчинення суїциду. Проблеми суїциду: позасуспільні чинники самогубств. Соціальні чинники самогубств. Причини самогубств. Причини підліткового суїциду.</p> <p>СРС: Як визначається суїцид в соціології? Якими є найбільш поширені засоби вчинення суїциду? Якими є чинники позасуспільні і соціальні чинники самогубств. Які причини самогубств виділяють вчені? Якими є причини підліткового суїциду і чому в даний період життя це явище є поширеним?</p> <p>Література: Комлев, 2006; Мінц, 2009; Дюркгейм, електронний ресурс; Мягков, 2004; Сорокин, 2003.</p>
17.	<p>Тема 17. Злочинність як девіантна поведінка</p> <p>Основні питання: Історія соціології злочинності. Актуальність проблеми злочинності. Поняття злочину. Причини формування злочинності. Класифікація та типологія злочинців.</p> <p>СРС: Графіті. Вандалізм.</p> <p>Література: Пархоменко, 2016; Ткаченко, 2010; Климова, електронний ресурс; Рущенко, 2003; Рущенко, 2008; Рущенко, 2014; Комлев, 2006; Бурний В., електронний ресурс; Черних, 2015; Єнін, 2015.</p>
18.	<p>Тема 18. Профілактика девіантної поведінки</p> <p>Основні питання: Актуальність проблеми профілактики девіантної поведінки. Технології профілактики девіантної поведінки. Профілактика злочинної поведінки. Профілактика алкоголізму. Профілактика проституції. Профілактика суїцидальної поведінки. Профілактика наркотичної залежності, ВІЛ/СНІДу.</p> <p>СРС: Бродяжництво. Втеча з дому.</p> <p>Література: Комлев, 2006; Моисеева, 2009; Шевченко, електронний ресурс; Рущенко, Кононов, 2014; Кочарян, 2011; Тейван-Трейновский, електронний ресурс.</p>

Самостійна робота студента

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1.	<p>Тема 1. Соціологія війни</p> <p>Основні питання: Соціологія в умовах кризи і війни: проблема методологічної спроможності. Огляд теоретичних робіт з соціології війни.</p> <p>СРС: написання есе-роздуму з основних питань теми.</p>

	Література: Кононов, 2016; Хобта, 2016.
2.	Тема 2. Робота соціолога в умовах військового конфлікту Основні питання: Можливості і обмеження роботи соціолога в умовах гібридної війни (український досвід) СРС: написання есе-роздуму з основних питань теми. Література: Петренко, 2016; Князева, 2016.
3.	Тема 3. Стенфордський експеримент: мета, хід, результати. Основні питання: Значення і висновки експерименту. Соціальні мотиви учасників експерименту. СРС: написання есе-роздуму над книгою Зимбардо: «Ефект Люцифера. Чому хороші люди стають поганими». Література: Зимбардо, 2013.

Політика та контроль

1. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал дисципліни «Соціологія громадської думки та мас-медіа», студенти виконують завдання до семінарських занять, домашню контрольну роботу у формі творчого есе, пишуть модульну контрольну роботу та здають усно залік (додатки до силабусу). Ці види робіт сприяють закріпленню та поглибленню теоретичних знань студентами з окремих тем дисципліни, розвивають навички самостійної роботи з першоджерелами, сприяють формуванню теоретичного соціологічного мислення та уяви.

Відвідуваність і виконання завдань

Студенту складно буде належно підготуватись до практичного заняття та заліку, якщо він буде пропускати лекції. Для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях є необхідною. Однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, студент, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити його до екзамену. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, а практичні завдання виконані. Контроль знань (розуміння) студента пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології або під час перерви у навчальному занятті. Студент, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання), отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Студенти, які пропустили практичні заняття, можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно (протягом семестру) опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем. Варто це робити як тільки студент буде готовий продемонструвати свої знання і навички з пропущених тем занять.

Теми і завдання для практичних занять передбачені силабусом, доступні з особистого кабінету студента в системі «Кампус» або Moodle.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, письмових нотатків, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним

завданням. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку, підручника чи нотаток не варто. Це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку. Відповіді студента можуть спиратись на підручні матеріали, але повинні бути вільними від читання тексту.

Форми роботи

Лекційні і семінарські заняття проводяться відповідно до вимог нормативно-методичних документів та рейтингової системи оцінювання знань студентів. На лекціях використовуються комп'ютерні презентації з висвітленням основних положень тем, з урахуванням тематики занять: з підручників, навчальних посібників та словників з соціології.

На семінарських заняттях студенти обговорюють матеріали лекцій, тексти статей, соціологічних досліджень, першоджерел та професійні коментарі щодо їх змісту. Семінарське заняття дає можливість оцінити, з одного боку, рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки), з іншого – засвоювати завдання модульного контролю. Результати роботи студента оцінюються викладачем згідно діючої бальної системи і свідчать про ефективність контролю роботи студента. Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків.

Опанування дистанційних курсів.

За бажанням здобувача в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин освітнього компонента в асинхронному режимі, зокрема, через опанування дистанційних курсів. Для врахування в системі оцінювання балів за опанування таких курсів, вони мають відповідати змістовно силабусу, бути узгоджені із викладачем, та на підтвердження проходження курсів студент має надати відповідний документ із зазначенням назви та обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

2. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.](#)

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента складається з балів, які він отримує за:

- 1) Роботу на семінарських заняттях
- 2) МКР
- 3) Залік
- 4) Заохочувальні бали

Розрахунок вагових балів

PCO з кредитного модуля складається з суми балів студента за усі виконані контрольні заходи протягом семестру (R_D).

$$R_D = r_{\text{сем}} + r_{\text{МКР}} = 90 + 10 = 100 \text{ балів.}$$

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 5 балів при відповіді на або доповнення на всі питання. Максимальна кількість балів на всіх практичних заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 5 \text{ балів} * 18 = 90 \text{ балів}$.

2. МКР. Ваговий бал = 10 балів.

3. Залік = 50 балів.

Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналу не нижче категорії Б – 5-10 балів

Участь у 2 турі Всеукраїнської олімпіади – 10 балів

Активна робота на лекціях: участь у дискусіях над проблемними питаннями – 1-2 б.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 18 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 18 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 36 балів.

Студент отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

Належна підготовка студента до практичного заняття займатиме в середньому 1,5-2 години.

З деталізованими очікуваннями від роботи студентів на кожному практичному занятті, запланованими для кожного заняття результатами навчання можна ознайомитись у робочій програмі дисципліни.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на практичних заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і шістнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг студента станом на 8-й тиждень (за результатами роботи на 6-8 практичних заняттях) і 16-й тиждень (за результатами роботи на наступних 6-8 практичних заняттях) навчання повідомляється студенту на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання студента визначені у положенні про PCO з дисципліни, що є додатком до силабусу.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених РП документів](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо

Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

3. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Це дозволить студенту краще презентувати свою позицію (думку), критично оцінювати позиції (думки) інших студентів, ставити питання викладачу та студентам. Обсяг засвоєного навчального матеріалу і глибина його розуміння від цього збільшуватиметься. Готуючись до практичного заняття студенту бажано опрацювати лекційний матеріал певної теми, ознайомитись з додатковими ресурсами в списку літератури. Якщо студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовлятися від відповіді на питання викладача. Навіть якщо студент не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. При цьому не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення соціально-гуманітарних дисциплін є вироблення навичок логічного мислення, ведення дискусії та висловлення власних думок. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри соціології, к.с.н, доцентом, Єніним Максимом Наїмовичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 10 від 08.04.2023)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 8 від 02.06.2023)

Додаток 1.

Питання до МКР.

Написання есе (до 5 сторінок).

При написанні есе використовуйте фахову літературу та продемонструйте власну позицію по темі есе та проблемах, що підіймаються у публікаціях.

Тема на вибір:

1. Девіантна поведінка: порівняльна характеристика соціологічних теорій.
2. Характеристика девіантної субкультури (будь-якої на вибір).
3. Профілактика негативних девіацій у школах: роль держави та громадянського суспільства.
4. Агресія в роботі Берковіца: огляд методологічних розбіжностей.
5. Інтернет-залежність в сучасних наукових дискусіях.
6. Корупція як форма девіації: огляд теоретичних дискусій.
7. Тероризм як форма девіації: причини, теорії, способи протидії.
8. Війна як девіантна поведінка.

Додаток 2.

Питання до заліку.

1. Якими є об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки?
2. Якими були передумови виникнення наукових теорій девіантної поведінки?
3. Як теорія девіантної поведінки пов'язана з іншими науками? Якими є методи дослідження в соціології девіантної поведінки?
4. Що являє собою соціальний контроль? Чому існування суспільства не є можливим без соціального контролю?
5. В чому різниця між формальним і неформальним соціальним контролем?
6. Що таке соціальні норми, які їх види Ви знаєте? На що спрямована нормативна регуляція?
7. Що являють собою соціальні санкції? Які типи соціальних санкцій Вам відомі?
8. Як Ви відноситеся до ідеї розвитку превентивних заходів соціального контролю порівняно з репресивними заходами?
9. Як розуміється девіантна поведінка в соціології?
10. В чому полягає різниця між явищами девіації та конформізму, внутрішнім і зовнішнім, пасивним і активним конформістом? Як Ви вважаєте, чи погано бути конформістом?
11. Які підходи до розуміння культури в соціології Вам відомі? Що таке субкультура, девіантна субкультура?
12. Як би Ви охарактеризували висновки і значення «тюремного» експерименту?
13. Які типи і види девіантної поведінки Вам відомі? Наведіть приклади конкретних типологій девіантної поведінки. Чи завжди девіантна поведінка зумовлює негативний вплив на суспільство?
14. Чи можливе суспільство без девіацій?
15. Чому проблема наркоманії вважається актуальною в суспільному дискурсі?
16. Якими шляхами відбувається поширення наркотиків, залучення населення до їх вживання?
17. Яким є вплив наркотиків на людину? Якими є типи споживачів наркотичних речовин?
18. Чому проблема алкоголізму є актуальною, якими є причини вживання алкоголю?
19. Якими є соціальні наслідки молодіжного пияцтва та пияцтва?
20. Як визначається поняття «проституція» в соціології? Якими є масштаби поширення проституції в Україні?
21. Що таке сутенерство та звідництво?
22. Як визначається суїцид в соціології? Якими є найбільш поширені засоби вчинення суїциду?
23. Якими є чинники позасуспільні і соціальні чинники самогубств. Які причини самогубств виділяють вчені? Якими є причини підліткового суїциду і чому в даний період життя це явище є поширеним?
24. Що таке злочин? Якими є причини формування злочинності? Які є класифікації та типології злочинців?
25. Що таке бродяжництво? Чому бродяжництво є поширеним серед підлітків?
26. Як визначаються в літературі явища вандалізму і графіті? Якими є причини поширення цих явищ?
27. Чому роботи європейських класиків кримінального права були названі спекулятивно-метафізичними?
28. В чому полягають особливості антропо-біологічних теорій девіації Ч. Ломброзо і Е. Феррі? Що таке «еквіваленти покарання»? Яким є Ваше відношення до позиції, згідно з якою тенденція до вчинення злочинів корениться в генетиці людини?
29. Якими є основні риси психоаналітичного підходу З. Фрейда та К. Лоренца до девіації?
30. Як пояснював агресію Джон Доллард? Як Ви думаєте, чи завжди фрустрація зумовлює агресію і чи завжди агресія є результатом фрустрації?
31. Якими є стадії життєвого циклу людини за Е. Еріксоном? Чому за думкою вченого девіація є наслідком кризи ідентичності?
32. Чому А. Кетле вважають автором статистичного підходу до вивчення девіантності?
33. В чому полягає специфіка конфліктного підходу до вивчення девіантності

Маркса і Ф. Енгельса? Як підхід класиків марксизму був розвинутий в роботах Р. Квінні і О. Терка.

34. В чому своєрідність культурологічного підходу? Якими теоріями представлений культурологічний підхід?

35. Як пояснюється явище девіації в теоріях стигматизації? Що таке «стигма»? Як Ви вважаєте, чи впливає стигматизація на зміну ідентичності людини, включення його до девіантної субкультури? Наведіть приклади стигматизації з власного життя. За що критикуються теорії стигматизації?

36. Як розумів поняття «норми» та «патології» Е. Дюркгейм? Як розуміється явище «аномії» в теорії Е. Дюркгейма?

37. Як Е. Дюркгейм пояснював явище самогубства, в чому своєрідність його підходу та аналізу даного явища? Яким є Ваше особисте відношення до його ідей?

38. Як виникає явище девіації згідно з теорією Р. Мертона?

39. Які типи індивідуальної адаптації до аномії виділяє Р. Мертон? Наведіть власні приклади з життя різних типів індивідуальної адаптації до аномії серед Ваших знайомих.

40. Як розуміється категорія агресії в суспільних науках? В чому різниця між інструментальною та ворожою агресією?

41. Як розуміється агресія в психоаналітичному підході?

42. Як пояснюється агресія в еволюційному підході?

43. Що таке фрустрація, як пов'язані між собою фрустрація і агресія? Що таке зміщена агресія?

44. Як визначається агресія у теорії соціального навчання?

45. Які технології профілактики девіантної поведінки Вам відомі? Наведіть приклади профілактичних заходів щодо злочинної поведінки, алкоголізму, проституції, суїцидальної поведінки, наркотичної залежності, ВІЛ/СНІДу.